

ОПШТЕ МЕРЕ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ ПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

ОБЈЕКАТ

I

Објекат у коме се чувају и излажу културна добра:

- требало би позиционирати на подручју које није плавно и турсно;
- мора бити удаљен од бензиских пумпи, складишта запаљивих материја, фабрика које производе штетна испарења и других потенцијално угрожавајућих објеката
- мора имати одговарајуће приступне тачке које су обезбеђене на одговарајући начин;
- мора поседовати одговарајуће приступне тачке за јединице полиције и ватрогасне бригаде које ће увек бити проходне у свим врстама ванредних ситуација.

ДЕПО

II

Препоручљиво је да просторије депоа:

- буду удаљене од инсталација тј. потенцијалних извора ватре и воде који могу угрозити музејске предмете;
- не буду опремљене намештајем и другим предметима који не служе за смештај, класификовање и обраду предмета;
- имају приступне тачке које морају бити проходне и адекватних димензија омогућавајући безбедно и прописано манипулисање предметима, и највећих димензија.

Препоручљиво је да културна добра у депоу и у изложбеном простору буду удаљена и обезбеђена од потенцијалних извора ватре и воде. Уколико то није могуће потребно је предузети додатне, расположиве, мере обезбеђења од потенцијалних извора ватре и воде у просторијама (нпр. физичка заштита, сензори за дојаву и сл).

МИКРОКЛИМАТСКИ УСЛОВИ

III

Неопходно је константно спроводити мерење и контролисање температуре и релативне влажности ваздуха. Уколико се укаже потреба неопходно је предузети кораке у циљу регулације релативне влажности у свим просторима у којима се чувају и излажу културна добра.

У циљу спречавања потенцијалних оштећења културних добара неопходно је предузети све мере како би се спречила појава наглих и великих осцилација релативне влажности и температуре у просторима у којима су смештена културна добра.

Наглом променом вредности релативне влажности ваздуха сматра се свака промена већа од +/- 3% у току једног сата и већа од +/- 5% у току 24 сата.

Препоручене вредности релативне влажности ваздуха (RH) сходно материјалу:

	Врста материјала	Релативна влажност	Напомена
1.	Слике на платну	40-50%	Зависи од стања, технике, коришћених материјала, претходних конзерваторских интервенција
2.	Слике на дрвеним носиоцима	45-60%	Зависи од врсте дрвета, структуре, дебљине носиоца, спојева
3.	Камен, керамика	20-60%	Зависи од присуства соли и патине
4.	Метал	15-40%	Зависи од стања, патине, стабилности материјала
5.	Метал са активном корозијом	15%	
6.	Нумизматика и медаље, метал	15-40%	
7.	Стакло	40-60%	
8.	Кост, слоновача	50-60%	
9.	Дрво	40-60%	Зависи од стања
10.	Папир	45-50%	Зависи од стања, подлоге, технике

Препоручена температура ваздуха у депоима и изложбеном простору за све материјале је 20°C, +/-2°C.

IV

Ради добијања веродостојнијих података уређаји за контролу и праћење микроклиматских услова морају бити постављени на више места у простору.

У свим просторима у којима се чувају и излажу културна добра микроклиматске параметре је неопходно пратити и бележити континуирано током читаве године.

За постизање препоручених вредности релативне влажности и температуре могу се користити:

- хумидистати (програмирају се да мере релативну влажност и на основу тога укључују или искључују уређај помоћу којег регулишу релативну влажност, овлаживачи и одвлаживачи) и
- клима уређаји (потребно је увести специјалне филтере за ваздух на клима уређајима).

V

Контрола и одржавање константних вредности температуре и релативне влажности ваздуха може се постићи било уградњом централног клима система или, уколико не постоји други системи регулације и одржавања прописаних вредности, уградњом више клима уређаја јачег капацитета који могу да испуне захтеве кубатуре.

Функционисање клима система у просторима у великој мери зависи од стања објекта у којем се чувају и излажу културна добра, односно од квалитета изолације површина и отвора. Постојећу изолацију повремено је потребно испитати и санирати уочена оштећења, или уградити нову уколико је постојећа неодговарајућег квалитета.

Простори у којима се чувају и излажу културна добра морају имати систем за измену или проветравање ваздуха. С обзиром на велику штету која потенцијално може настати од атмосферских загађивача, поготово изазваних већом индустријском продукцијом или саобраћајем, препоручљиво је уградити филтрационе апарате и посебне врсте филтера на клима и вентилационе уређаје.

ОСВЕТЉЕЊЕ

VI

Препоручљиво је избегавати, излагање културних добара у непосредној близини прозора односно извора природне светлости.

Осветљење у изложбеним и просторима депо треба да буде искључиво вештачко (без директне природне светлости што може да се постигне постављањем заштите у виду фолија, застора, ролетни, венетијанера и сл. на прозоре) и укључено по потреби.

У циљу смањења штетног утицаја UV зрака прозорска или стакла на витринама могуће је заменити ламинатним стаклом са UV упијајућим слојем или специјалне акрилик или поликарбонатне фолије (*Perspex VE или VA, Plexiglas 201 или 209, Lexan 9034*), односно поставити самолепљиве UV филтере на прозоре.

Уколико се процени да постоји потреба препоручљиво је:

- умањити интензитет светлости и број извора светлости у излагачком простору;
- користити сијалице са мање вати (watt);
- уградити димер прекидаче ради регулисања интензитета светлости;
- умањити време излагања;
- забранити употребу блица при фотографисању.

Интензитет светла се може мерити уз помоћ луксметра. Препоручене вредности интензитета светлости сходно материјалу:

	Врста материјала	Препоручена максимална вредност нивоа видљивог светла (lux)	Препоручена максимална годишња изложеност (лукс сати за годину)
1.	Слике на платну	50	96 000
2.	Слике на дрвеним носиоцима	50	96 000
3.	Камен, керамика	200	384 000
4.	Метал	200	384 000
5.	Метал са активном корозијом	200	384 000
6.	Нумизматика и медаље, метал	200	384 000
7.	Стакло	200	384 000
8.	Кост, слоновача	200	384 000
9.	Дрво	200	384 000
10.	Папир	50	96 000

МОБИЛИЈАР

VII

Културна добра која се чувају у депоима потребно је да буду спакована и одложена на одговарајући начин који је условљен материјалом, стањем и димензијама предмета. За смештај културних добара неопходно је користити полице, регале и други мобилијар предвиђен за дугорочни смештај који мора бити хемијски и статички стабилан.

Мобилијар у изложбеном простору мора бити израђен од атестираних, бескиселинских и стабилних (нереактивних) материјала и својим конструктивним елементима мора, у сваком смислу, бити безбедан за излагање културних добара.

РУКОВАЊЕ КУЛТУРНИМ ДОБРИМА

VIII

Манипулисање културним добрима треба да врше стручна и обучена лица са искуством у руковању културним добрима, под надзором кустоса и конзерватора. Приликом манипулисања културним добрима неопходно је коришћење адекватне опреме и одговарајуће опреме и материјала.

Како би се ризици од потенцијалних оштећења свели на што је могуће мању меру препоручљиво је што ређе манипулисати културним добрима.

КОНТРОЛА СТАЊА

IX

Неопходно је редовно вршити контролу на појаву микроорганизама, инсеката, глодара или било које врсте специфичних штеточина које могу оштетити културна добра.

Најосетљивија културна добра потребно је посебно заштитити и чешће проверавати стање.

X

Редовне провере и контролу општих услова, стања културних добара и простора депоа неопходно је вршити у временским интервалима од минимум седам дана, а уколико је потребно и чешће.

Контрола изложбених простора и у њима изложених културних добара врши се сваки дан приликом отварања, односно затварања, изложбених простора за посетиоце.

БЕЗБЕДНОСТ

XI

Неопходно је осигурати строгу контролу приступа просторијама у којима се чувају културна добра.

Просторије у којима се чувају културна добра морају бити закључане. Кључеви од депоа налазе се у поседу кустоса припадајуће збирке, док се дупликат кључа чува на за то одређеном месту, са претходно утврђеном процедуром коришћења у ванредним ситуацијама. Приступи и улази у просторе депоа морају бити обезбеђени сигурносним вратима и прозорима.

Неопходно је установити и контролу приступа просторијама у којима се излажу културна добра, а која се по завршетку радног времена изложбених простора закључавају, док се кључеви, у складу са интерном процедуром, депонују на за то одређеном месту контролисаном од стране службе обезбеђења.

XII

Простори депоа и изложбени простори морају имати инсталиран алармни противпровални систем са могућношћу дојаве, видео надзор (камере високе резолуције) са системом затвореног круга за осматрање виталних спољних и унутрашњих тачака, и двадесетчетворочасовно физичко обезбеђење.

Простори депоа и изложбени простори морају имати одговарајућу противпожарну заштиту у виду јављача пожара, детектора дима и, уколико је могуће, аутоматске дојаве ватрогасним јединицама и полицији. Простор је неопходно опремити и системом за аутоматско гашење пожара.

У циљу потпуне и целовите заштите културних добара неопходно је имати усвојен План евакуације, односно јасно дефинисану стратегију и план активности у случају ванредних ситуација.

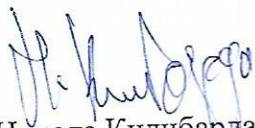
XIII

У циљу обезбеђења оптималних услова и контроле стања и безбедности, неопходно је утврдити максималан број посетилаца који у исто време могу боравити у просторијама где су изложена културна добра, као и укупан максималан број лица у објекту. Унутрашњим актима неопходно је утврдити правила понашања која подразумевају, између осталог:

- забрану уношења јела и пића у изложбене просторе;
- установити обавезно одлагање гардеробе пре уласка у изложбени простор;
- забрану пушења у објекту.

Изложбени простори се морају редовно одржавати, у присуству и под надзором стручних лица.

Сва културна добра је препоручљиво изложити на начин који не дозвољава директан контакт посетилаца и културних добара (витрине, ограде грабичници и сл.).

Никола Килибарда,
кустос превентивне заштите

мр Иван Павић, виши рестауратор,
шеф Центра за конзервацију и рестаурацију

В.д ДИРЕКТОРА
Бојана Борић-Брешковић